

(izhaja ob 4 jutraj.)
Stane mesečno 12-50 Din
za inozemstvo 25.—
neobvezno
Oglaš po tarifu.
Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/L
Telefon št. 72.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravišтво:
Ljubljana, Prešernova
ul. št. 54. Telef. št. 36
Podružnice:
Maribor, Baravska ul. 1.
Tel. št. 22.
Celje, Aleksandrova o.
Račun pri poštn. čeki
zavodu št. 11.842.

Ljubljana, 5. oktobra.
Začeti za vsako ceno obtoč novčani-
je program našega finančnega mi-
nistra. Pravi, da raje odstopi, kakor
da bi opustil politiko deflacije.
Je torej pristaš »kvantitativne teorije«,
ki trdi, da so novčani tem manj
vredni, čim več jih je v prometu. To
menje je pravilno, a le do gotovih
granic. Če finančni minister opozarja
na Nemčijo, ki je z obtočom 10 triljo-
nov ubila marko, pozablja, da s tem
povečanim obtočom ni bilo ustrezno
kreditni potrebi nemške industrije,
temveč le državi, ki se je ogrom-
no zadolžila pri državni banki. Tudi
mi smo mnenja, da krediti, ki jih Na-
rodna banka da državi, neugodno
vplivajo na kurz. Vsaj se ve, da dr-
žava dolga v kratkih obrokih vrni-
ti ne more. Vse kaj drugega pa so kre-
diti privatnikom, seveda tudi ti le
pod gotovimi pogoji. Pogreška finanč-
nega ministra je v tem, da on v sa-
kem novem ali večjem privatnem
kreditu vidi škodljivo valuto. Na-
sprotno je res: so taki krediti, ki mo-
žejo valuto dvigniti, če pa jih ni, mora
rednost denarja pasti še bolj.
Če poveča Narodna banka kredite
na eno milijardo n. pr. za nabavo ta-
kega blaga v inozemstvu, ki nam ni
neobhodno potrebno ali ne služi za
produkcijo (čipke, likerji, svila, bižu-
terija itd.), se povsem pridružujemo
mnenju, da bi to bilo slabo za dinar.
Če pa se ta milijarda uporabi za na-
kup produkcijskih naprav, zlasti stro-
jev, bo ta nakup le momentano prisil-
jal na kurz, čez leto dni pa bodo ti
stroji že producirali. S tem bo izbolj-
šala plačilna bilanca, ki je najvažnej-
ši faktor za intervalarni kurz. Zdej-
važamo tekstilij za 1-5 milijarde. Če
bi se dovolilo par sto milijonov za
stroje in tekstilne instalacije sploh, bi
čez leto dni ti stroji izdelali dvojno
vrednost stroškov nabave. V našo dr-
žavo bi se potem uvažale le sirovine
in bi torej plačilna bilanca bila mno-
go boljša.
Za produktivne svrhe upo-
rabilen, če tudi povečan
obtoč novčanič more to-
rej le koristiti. Omejevanje
takega kredita je v stanu, da ubija
vrednost dinarja. Taka de-
flacijska politika mora slabiti našo
plačilno bilanco in spodjeda terej ko-
renine zdravilne valute. Argument, da
je restrikcija obtoča novčanič sred-
stvo proti prevelikemu in nepotrebnemu
zadolževanju napram inostran-
stvu in torej v svojem efektu učinko-
vito, ker neposredno jača našo pla-
čilno bilanco, je jalov. Čemu pa ima-
mo devizne predpise? Polnomoč vlade
v tem oziru je toliko, da more, če
hoče, regulirati uvoz po določenem
načrtu. Seveda bi ne smelo biti prija-
teljskih in poslovnih ozirnov, kakor je
to danes navada...

Le povišanje produkcije in končno
izboljšanje plačilne bilance je zanesli-
vo sredstvo za izboljšanje valute. De-
flacija, ki je s tem načelom v nasprot-
ju, je škodljiva. Na Prokrustovo po-
steljo se hoče položiti gospodarstvo,
industrijo, vse produktivne sloje in
trgovino. Kdor je predolg, ga nasilno
okrajšajo, kdor je prekratek, ga po-
daljšajo.
Verjamemo, da se z operacijami
na mojstru Prokrustu da doseči de-
flacija, a stvarnega uspeha ne bo, kot
ta bo krvavelo naše gospodarstvo.
Ne le, da se ne bodo pojavila nova
podjetja, tudi obstoječa se bodo zapir-
ala ali pa zmanjšala. Cvetoča podjet-
ja se bodo morala obrniti po pomoč
inozemskega kapitala, ki jih bo pod-
orl s tem, da jih požre.
Pokojni dr. Rašin je deflaciji pri-
pisoval podrejeno vlogo. Vodil je ak-
tivno politiko. Koncentriral je izvoz
izdelkov, na vso mož forsiral pro-
dukcijo in reguliral izvoz in uvoz. Pri-
nas pa je z enostransko politiko fi-
nančnega ministra ogrožena pro-
dukcija. S politiko Prokrustove
postelje ne bo trajnih uspehov.

SESTANEK MALE ANTANTE.
Praga, 5. oktobra, p. «České Slovo».
Za danes zunanje ministra dr. Beneš
javlja, da bo to zimo nov sestanek male
antante, ki se bo vršil v Beogradu. Za ta
sestaneke se delajo velike priprave. Od
Rumanije se bo udeležil sestanka mi-
nister zunanjih del Duca, od Češkoslovaške
pa dr. Beneš.

**NOVI PREDSEDNIK KITAJSKE
REPUBLIKE.**
Peking, 5. oktobra, s. (Reuter). Tsau-
kun je bil izvoljen za predsednika kitaj-
ske republike.

Reško vprašanje v italijanski luči

ITALIJANSKI LISTI O OBNOVITVI POGAJANJ. — DVOUMNE MUS-
SOLINIJEVE IZJAVE.

Rim, 5. oktobra. 1. Laški listi na-
znanjajo pričetek novih pogajanj za
Reko. «Corriere Italia» pravi, da v
tem oziru ni toliko pomemben zadnji
razgovor poslanika Antonijevega z
Mussolinijem, kakor konference mini-
stra Ninčiča z beograjskim odpravn-
ikom Summontom. Verjetno je, da se
ti razgovori vodijo na osnovi zadnje-
ga italijanskega predloga, katerega
glavne črte so znane. Ker so medtem
odstranjene razne manjše zapreke, ki
so dosedaj zadrževale pogajanja, je
smatrati, da prehajajo razgovori v od-
ločilno fazo.

Pariz, 5. oktobra, p. «Echo de Pa-
ris» objavlja razgovor svojega rim-
skega dopisnika z Mussolinijem, ki je
izrazil svoje zadovoljstvo o tem, da je
grško vprašanje rešeno. Tudi reško
vprašanje je na tem, da se reši. Mus-
solini pričakuje, da se bodo direktni
razgovori z gosp. Pašićem kmalu na-
daljevali. Nikake intervencije in po-
sredovanja niso potrebna, ker bi se s

tem reško vprašanje samo otežilo in
zavleklo. General Giardini je na Reki
zato, da omogoči vladi, kadar pride
ugodni trenutek, izvršitev vsakega
odloka, bodisi kakršnegakoli. V osta-
lem pa Italija spoštuje sklenjene po-
godbe. Mussolini je poudaril, da je
Giollitti, da bi zadostil rapalski po-
godbi, poslal na Reko vojsko proti D'
Annunziju. Mussolini je izjavil, da je
tudi sedaj potrebno, da general Giar-
dini prevzame poveljstvo nad reško
policijo, da se s tem omogoči povzdig
mesta.

RAZDELITEV TRGOVSKEGA BRO- DOVJA MED JUGOSLAVIJO IN ITALIJO.

Beograd, 5. oktobra, p. Presbiero jav-
lja uradno, da sta Mussolini in Antonije-
vič včeraj podpisala besedilo dodatka k
protokolu, ki se nanaša na sporazum,
sklenjen 7. februarja 1920 v Parizu med
Italijo in našo kraljevino glede razdeli-
te trgovske mornarice bivše avstro-ogr-
ske monarhije.

Strah pred opozicijskim blokom

MOŽNOST PRIHODA RADIČEVCEV. — GROŽNJA Z RAZPUSTOM
PARLAMENTA. — STALIŠČE DEMOKRATOV.

Beograd, 5. oktobra, d. V Beogradu
se danes mnogo govori o tem, da se
je opozicija sporazumela o nadaljni
najostrejši skupni taktiki proti radi-
kalom. Ker je predsednik demokratskega
kluba govoril s šefi ostalih
opozicijskih skupin o predlogih, ki
so z njihove strani stavljeni k zakonu
o taksah, se je takoj razneslo, da je
ustanovljen opozicijski blok, ki da
bo poklical na pomoč še Radičevce
ter strmoglavil vlado. «Tribuna» vé
povedati, da se je dr. Korošec napram
Davidoviču obvezal, pripeljati 20. ok-
tobra toliko radičevskih poslancev v
Beograd, da bo opozicija v večini. Ta
akcija da je tudi v zvezi z gibanjem
blokaške inteligencije na Hrvaškem.
«Tribuna» vé dalje, da se je Korošec
takoj nato odpravil v Celje, kjer da
bo pred zaupniki klerikalne stranke
obrazložil situacijo (v resnici se je dr.
Korošec odpravil v Celje na Zadržni
kongres, katerega predsednik je: ur.)
ter dostavila, da bo pakiranje Davi-
doviča s Korošcem povzročilo razkol
v demokratskem klubu.

V kolikor se je mogel vaš dopisnik
informirati, izgleđa, da je dejstvo, da
se dr. Korošec na vso moč trudi pri-
peljati v Beograd radičevske poslan-

ce. V to svrhu je sklical v Zagrebu
sestaneke, na katerem bo skušal do-
sesti spremembo v taktiki Radičevega
bloka. Tudi vlada je obveščena o teh
namerah ter grozi, da bo zahtevala
razpust parlamenta, ako hrvatski po-
slanec pridejo vršiti svojo ustavno
dolžnost.

V demokratskih krogih izjavljajo:
demokratska stranka bo vodila boj
proti sedanjemu plemenskem in par-
tizanskemu režimu z vso odločnostjo.
Trdna osnova vse njene politike pa
ostane Vidovdanska ustava, v kate-
re okviru je mogoče zadostiti vsem
upravičnim interesom posameznih
delov našega naroda in pokrajin ter
združiti sile Srbov, Hrvatov in Slo-
vencev v delu za skupno korist in
procvit vse države. Demokratski klub
je v tem oziru popolnoma solidaren
in napovedi notranjih sporov so le
pobožne želje radikalov, ki čutijo, da
se bliža konec.

DEMOKRATSKI KLUB.

Beograd, 5. oktobra, p. Demokratski
klub je imel sejo od 5. do 7. zve-
čer ter je razpravljal o zakonu o tak-
sah. Sklenjeno je bilo, da se demok-
ratski klub izrazi o vseh razpravi v
parlamentu.

Ministrski svet

Reparacije. — Kategoriziranje uradni-
štva. — Reka. — Razpust parlamenta?

Beograd, 5. oktobra, p. Popolnoma je
imel sejo ministrski svet, na katerem
je razpravljalo o vprašanju reparacij. Na
podlagi poročil šefa naše reparacijske
komisije Boškoviča je vlada sklenila, da
se pri dobavah na račun reparacij dolo-
či razmerje med dinarjem in zlato mar-
ko 1:9.

Nato je ministrski svet razpravljalo o
uredbi glede kategoriziranja uradnikov
v smislu čl. 11. novega uradniškega za-
kona. V to svrhu je bil izvoljen odbor,
v katerega so bili določeni dr. Ninko Perić,
Marko Trifković, dr. Slavko Miletić in
Milan Srešić. Potem se je vršila dolga
razprava o parlamentarni in politični si-
tuaciji, posebno z ozirom na vesti, da
bodo prišli v Beograd radičevci z na-
menom, da vržejo vlado. Vladi je do-
ločila svoje postopanje. Vaš dopisnik do-
znava, da bo vlada zahtevala od krone,
da se razpusti parlament in razpišejo
volitve ako bi radičevci prišli v Beog-
rad. Vladi je tudi sklenila, da se poš-
ljejo na mednarodni kongres delavskih
organizacij v Zenevi naši delegati.

Ministrski svet je obišno diskutiral o
reškem vprašanju. Zatrjuje se, da je pri-
šel Mussolinijev odgovor na Pašićevo
pismo. Ministri so se držali zelo rezerve-
virano. Govori se, da bo sestanek med
Pašićem in Mussolinijem dne 15. okto-
bra v Benetkah.

KONVENCIJA O SEKVESTRIH PRED PARLAMENTOM.

Beograd, 5. oktobra, p. Danes dopol-
neno se je konstituiral odbor za razpravo
konvencij z avstrijsko republiko. Za pre-
sednika odbora je bil izvoljen Marko Gju-
rinč.

Narodna skupščina

Nadaljevanje debate o pristojbnem
zakonu.

Beograd, 5. oktobra, n. Današnja seja
Narodne skupščine se je otvorila ob de-
vetih. Najprej je minister za javne zgrad-
be Uzunović odgovoril na vprašanje ra-
dikalnega poslanca Popovića glede grad-
nje nekaterih cest v Bosni, da se bodo
začela graditi takoj ko se sprejme novi
proračun. Poslanec Popović je bil z od-
govorom zadovoljen. Nato je skupščina
prešla na dnevni red: nadaljevanje ge-
neralne debate o zakonskem predlogu o
taksah. Kot prva sta govorila proti kle-
rikalcem Pušenjak in spahovcu Edhim Ku-
labdić. Nato je govoril zemljoradnik Vo-
ja Lazić, ki je v imenu zemljoradniškega
kluba izjavil, da odklanja odgovornost
za ta zakon, na kar so zemljoradniki v
znak protesta zapustili sejo. Seja je bila
nato ob 12. uri zaključena ter določena
prihodnja za jutri ob 9. uri z nadaljevan-
jem današnjega dnevnega reda.

Zakon o srednjih šolah

Kaj so radikali obljubili Nemeem.

Beograd, 5. oktobra, p. Danes dopol-
neno je končala delo sekcija za pre-
stano zakona o srednjih šolah. Minister
Trifunović je izjavil v imenu vlade,
da ne more sprejeti predloga poslanca
Taubla, po katerem bi bilo dopustno
osnovanje privatnih srednjih šol. Nemo-
skno užitje, češ, da je bil to eden
njihovih glavnih pogojev za pomoč
vladi. Zatrjujejo, da bodo vložili pro-
test pri Pašiću, ker jim je pred neka-
terimi dnevi že obljubil tri celotne
srednje šole z nemškimi učnim jezi-
kom, dve v Vojvodini in eno v Celju!

Stresemannova vlada — mrtevorojeno dete

POGAJANJA ZA OBNOVITEV VELIKE KOALICIJE.

Berlin, 5. oktobra, j. Kakor se vidi že
danes, ni upanje, da bi Stresemann z no-
vim kabineto uspel v parlamentu, ker
nima proti sebi samo socialnih demokra-
tov, temveč tudi nemške nacionalce, ki bo-
do dosledno glasovali proti. Centrum in
demokrati se zato trudijo za obnovo
velike koalicije v zvezi s socialnimi de-
mokrati. Obe stranki vabita nemško ljud-
sko stranko k ponovnim pogajanjem o
veliki koaliciji.

Popoldne se je danes govorilo celo o
oživiljenju prejšnjega Stresemannovega
kabineta. Socialni demokrati naj bi zopet
vstopili v vlado, samo Hilferding bi mo-
ral izstopiti iz finančnega ministristva, ki
bi se podredilo gospodarskemu ministri-
stvu pod vodstvom bančnega ravnatelja
Schacha. Tako daleč pa ni prišlo. Zakon
o delavnem času je nepremostljiva ovira,
ki drži nemške nacionalce in njih prista-
še v opoziciji. V večernih urah so predla-
gali demokrati kompromis in konferenco
strokovnjakov vseh frakcij, ki naj bi dali
vprašanje zakona o delovnem času drugo
obliko. Konferenca se je vršila zvečer pri
državnem kancelarju. Centrum, demokra-
ti in socialni demokrati so odposlali kot
zastopnike delavce, medtem ko je nem-
ška ljudska stranka poslala na sejo indus-
trialce. Seje se je udeležil tudi minister
Braun. Konferenca ob pol 11. še traja.

Splošno prevladuje mnenje, da bo novi
kabinet le provizoričen.

BAVARSKA ODPOVEDUJE PLACEVA- NJE DRŽAVNIH DAVKOV.

Berlin, 5. oktobra, n. Bavarski ministri-
ski predsednik v. Knilling je poslal
državnemu kancelarju dr. Stresemannu

brzojavko, v kateri ga v imenu bavarske
vlade nujno prosi, naj do revizije davč-
nega zakonodajstva ukine nadaljnjo pobl-
ranje državnih deklad na bavarske de-
želne davke, ker sicer bavarska vlada ne
more prevzeti odgovornosti za vzdrže-
vanje miru in reda.

BIVŠI MONARHI SE PRIPRAVLJAJO..

Bruselj, 5. oktobra, l. «Echo du Soir»
javlja iz Maastrichta: Nemški ekskron-
prince Viljem je dospel v Doorn, kjer se
je pod predsedstvom bivšega cesarja Vi-
ljevca vršila konferenca z raznimi zaup-
niki Hohenzollernov. Sestanka so se ude-
ležili tudi delegati iz Monakova. Zatrjuje
se, da hoče ekskronprince, vznemirjen
vseled političnih mahinacij bivšega bavar-
skega prestolonaslednika Rupprechta, po-
skusiti svojo srečo ter se spusti v nove
avanture. Belgijska in francoska vlada
pozorno zasledujeta to akcijo.

London, 5. oktobra, j. Kakor poročajo
iz Münchena je prispel tjakaj bivši ce-
sarica Zita, da zaprosi pri bavarskem
prestolonasledniku za pomoč pri nasled-
stvenem boju njenega sina Otona za
prestol.

BLAZNE CENE.

Berlin, 5. oktobra, s. Cene so se vseled
ponovnega padca valute zopet horendno
dvignile. Hlebček kruha brez karte stane
44 milijonov, posamezne jajce se prodaja
po 15 milijonov in še dražje. Cent briketa
stane 945, cent premoga 612 milijonov.
Tudi poštno pristojbine so bile znova po-
višane. Dopisnico je treba frankirati s
enomilijonsko, pismo pa s petmilijonsko
znamko.

Masaryk o evropskem položaju

NAČRT NJEGOVEGA POTOVANJA V PARIZ.

Praga, 5. oktobra, j. Predsednik Masa-
ryk in zunanji minister dr. Beneš sta
obiskala v Karlovih Varih bivajočega mi-
nistrskega predsednika dr. Švehlo, s ka-
terim sta razpravljala pred svojim odho-
dom v inozemstvo o najaktualnejših po-
litičnih vprašanjih. Popoldne se je pre-
sednik odpeljal z avtomobilom v grad
Lano.

«Lidove Noviny» prinašajo natančen
načrt Masarykovega bivanja v Parizu.
Predsednik priske 17. t. m. ob 11. dopol-
odne v Pariz, kjer ga na kolodvoru spre-
me predsednik Millerand. Masaryk bo
stanoval v takozvanih knežjih sobanah
na Qui d'Orsayu. Takoj po prihodu bo
obiskal Milleranda. Zvečer se vrši v Ely-
seeju slavnostna večerja s sprejemi. Dne
18. t. m. bo sprejel Masaryk diplomatski
zbor v hotelu Grillon, kjer se vrši opol-
odne svečanost. Popoldne obišče pre-
sednik radio-postajo, zvečer priredi po-
vincare na Quai d'Orsayu svečano ve-
čerjo. Od 18. dalje se preseli predsednik
v hotel Grillon, kjer bo ostal ostale tri
dni. Za časa njegovega bivanja so pred-
videne velike svečanosti, med njimi tudi
obisk opustošenih krajev. Predsednik
Masaryka bo spremljal na potovanju zu-
nanji minister dr. Beneš.

Predsednik Masaryk je dovolil sotrud-
niku «Sunday Times» intervju, v katerem
se je izrazil o splošnem položaju v Ev-
ropi sledeče:

«Vseled najnovejših dogodkov v Evropi,
zlasti v Nemčiji se je dosedanj položaj
brez dvoma spremenil, in bo za več let
omajne stabilizeto evropske politike. Neiz-
ogibne so vseled tega tudi druge splošne
spremembe. Res je, da je nastopilo v zad-
njem času neznatno zboljšanje, ker se je
pokazalo, da so zahteve gospodarskega
življenja skoraj iztravnale izgube, ki jih
je napravila vojna vsem državam. Vsa
Evropa ima pravico do optimizma za bo-
dočnost.»

Glede češkoslovaške politike je izjavil
predsednik, da stremi za sodelovanjem
in prijateljskimi odnosi z drugimi dr-
žavami. Pogajanja dr. Beneš z grofom
Bethlenom so končala z uspehom in pri-
čakovati je, da bo v kratkem sklenjena
trgovska pogodba med obema državama.
Glede manjšinskega vprašanja je me-
njal predsednik, da so zadnje občinske vo-
litve pokazale zaupanje do vlade in da
so tudi Nemci in Madžari na Slovaškem
na najboljši poti, da se sprijaznijo z no-
vim državnopolitičnim položajem.

Krst in poroka na dvoru

Beograd, 5. oktobra, p. V dvornem
maršalatu je izdelan ceremonijel za
krst prestolonaslednika. Krst se bo
vršil dne 20. oktobra z največjo sve-
čanostjo v saborni cerkvi. Kumoval
bo kot zastopnik svojega očeta drugi
sin angleškega kralja vojvoda Yor-
ški s soprogo. Krst bo izvršil patriarh
Dimitrije z veliko asistenco. Pri-
stodniki bodo kralj in kraljica, rumunski
prestolonaslednik s soprogo, princezi-
nja Jelena, grški princ Nikola, diplo-
matski kor, vlada, predsedništvo na-
rodne skupščine in poslanci. Krst bo
popoldne, ob 1. pa bo slavnostno kosi-
lo na dvoru. Zvečer bo na dvoru ve-
lik koncert.

Drugi dan, dne 21. oktobra bo po-
roka princega Pavla z grško princezino
Olgo. Poroka se bo vršila v rodbin-
skem krogu ter se je bodo udeležili
kralj in kraljica, knez Arzen, rumun-
ski kralj in kraljica, princezinja Jele-
na, princ Nikola, veliki knez Kiril,
princ Peter Petrovič, vojvoda Yorški
in njegova soproga.

Kakor doznava vaš dopisnik, bo o
priliki krsta podpisan nov velik am-
stijski ukaz.

Inozemske borze

5. oktobra:
CURIH: Berlin 0.000.0009; New-York
559; London 25.49; Pariz 33.10; Milan
25.10; Praga 16.60; Budimpešta 0.03; Bu-
karešta 2.57; Beograd 6.45; Sofija 5.45;
Varšava 0.0009; Dunaj 0.00785.
TRST: Beograd 25.30 do 25.60; Pariz
132.50 do 132.75; London 100.95 do 101.20;
New-York 22.10 do 22.25; Praga 65.90 do
66.25; Dunaj 0.031 do 0.032; dinarji 25.40
do 25.70, carinski franki (20) 86.50 do 87.
DUNAJ: Beograd 818 do 822; Berlin
0.11 do 0.13; Budimpešta 3.70 do 3.80;
Bukarešta 321 do 323; London 322.800 do
323.800; Milan 3184 do 3196; New-York
70935 do 71185; Pariz 4212 do 4228; Pra-
ga 2090 do 2100; Sofija 688 do 692; Var-
šava 0.055 do 0.055; Curih 12675 do
12725; valute: dolarji 70560 do 70990;
lire 3160 do 3180; dinarji 807 do 818.
PRAGA: Dunaj 4.61; Rim 155; Pariz
205.25; New-York 34.30; Curih 617.25;
Beograd 40.
BERLIN: Dunaj 8879; Milan 26.733.000;
London 2.723.175.000; New-York 508
milijonov 500.000; Beograd 7.182.000.
LONDON: Berlin 2.200.000.000 do 2400
milijonov; New-York 454.25; Milan 103.25;
Beograd 885 do 405.
NEW-YORK: Beograd 115.75; Pariz
595; Berlin 0.00002; Dunaj 0.14125.

Političnančenje primorskega šolstva

Ukrep italijanske vlade, da se z letošnjim šolskim letom ukine slovenski pouk na vseh enorazrednicah v Primorju ter se nadomesti z italijanščino, je vplival na jugoslovensko ljudstvo v Julijski Krajini naravnost pretresujoče. Zgodil se je nad našim narodom kulturni zločin, ki se zdi naravnost nemogoč v dobi današnje praviljenosti.

Prve dni oktobra so okrajni šolski svetovi razposlali vsem šolskim vodstvom in občinskim zastopom v Julijski Krajini okrožnice, v katerih naznanjajo, da so obsojene naše šole na smrt. Po stoletni šolski svet je izdal sledeči dekret, ki uradno dokumentira kulturno nasilje nad jugoslovanskim ljudstvom: »V ravnanju šolskih vodstev se sporoča, da mora biti od 1. oktobra dalje pouk vseh predmetov v prvem razredu (oddelku) ljudskih šol izključno italijanski. Pouk slovenskega jezika bo za otroke omenjenih razredov neobvezen.« Slične odloke so izdali tudi drugi šolski sveti.

Na ta način je z doslej nezaliskanim cinizmom toliko kakor zatrti slovensko in hrvatsko šolstvo v Julijski Krajini. Temu zločinu je sledil takoj drugi udarec: izgon hrvatskega in slovenskega učiteljstva iz šol. Vse mlajše učiteljske je pognojalo na ulico. Na Sežanskem je n. pr. od 60 učnih moči odstavljenih 29; na Tržaškem 22, a v vseh vaseh istrskega Brega uradujejo že voditelji italijanske narodnosti. To so takozvani učitelji specialisti, ki so jih Italijani jeli nastavljanjati v »odrešenih« kraji po letu 1919. Med njimi je cela vrsta takih, ki nimajo sploh nobene potrebe, kaj šele strokovne izobrazbe! Na Gorškem in Tolminskem je položaj podoben. Za učiteljstvo, ki je še ostalo, se je pričela doba krutega preganjanja. Cinični oblastniki premeščajo definitivne učitelje, ki jih niso mogli kratkoročno vreči iz službe z brutalno brezbriznostjo; žena učiteljica mora daleč proč od moža učitelja, rodbine so raztrgane, bratje ločeni od sester, otroci od staršev. Brez usmiljenja se mori kulturno delo, ki ga je dosedaj vrtil jugoslovanski učitelj med nesrečnim zaslužnjem narodom in preko njega se naj udeležiti ne le narodna šola, temveč tudi kulturna in raznih društev živeča organizacija našega ljudstva.

Kakšen utis so napravili ukrepi laške šolske uprave, kateri načeljuje eden izmed najodločnejših »katoliških« mož in zaupnik Vatikanu dr. Gentili, o tem priča uvodnik tržaške »Edinosti«, iz katerega posnemamo:

»40 odstotkov našega učiteljstva je ob službo, 250 mladih moči je odstavljenih. Ukrep vlade, s katerim se uvaža italijanščina in prvi razred ljudskih šol, je tako gorostasen, da nam primanjkuje sape. Včasih se človeku zazdi, da so to le grde sanje, kakaj na tak udarec nismo bili pripravljeni. To je zločin. To je teptanje najprimitivnejših pravic našega naroda. Ta ukrep nam reže meso s telesa, potiska nas za celih sto let nazaj! Naši neboljše otroci, ki dovrše jedva 6 let, bodo prišli v šolo pred učitelji, ki bo govoril deci v tujem, popolnoma nerazumljivem jeziku. Kaj bo govoril, kako se bo vedel, kakšen odziv bo našel pri otrocih? To bodo prizori, vredni zares »prosvitljenega« veka. V Italiji, kjer se je že toliko govorilo in pisalo, delalo in žrtvovalo za splošno človečanska načela, se izvršuje proti našemu tlačenemu ljudstvu nasilje, ki presega vse, kar se je do sedaj izvršilo proti nam v teh petih letih naše križevne poti, ki jo preživljamo v novi državi.

Toda ni ga nasilja, ki bi moglo ngenotiti dušo, ki neče samo v pogubo. Morate torej biti pripravljeni na odpor, kajti naše ljudstvo zahteva, da nam pustite našo šolo pri miru, da ne

preganjate naših učiteljev, ne krađete naše kulture in ne strčete po življenju naši duši!

Mariborske afere

Maribor, 5. oktobra.

V nedeljo smo z nekoliko drastično sliko predložili košček našega mariborskega komunalnega gospodarstva. Naša razkritja so ljudem razvezala jezik in na dan prihajajo sedaj še gorostasnejše manipulacije iz klavnice. Suspendirani ravnatelj klavnice Kern ni namreč dobavljal svinjske masti samo klerikalnim občinskim svetnikom, ampak tudi ravnatelju dr. K. gosp. nadsvetniku K. in celo . . . Najlepše pa to, da je Kern, kakor se trdi, dobival mast zastoj — seveda za razne usluge — od izvoznika, ki so klali v mestni klavnici, gg. odjemalci pa so mu jo morali plačevati, akoravno po nižnji ceni 110 K kilogram. (Sicer stane v Mariboru 160 kron in več.) Ravnatelj Kern si je tako napravil pri občini ogromno premoženje. Tudi gnoj je Kern prodajal po 20 kron voz poslanca Zebotu in drugim. Nadalje se je ugotovilo, da nekateri mesarji že več let niso plačevali najemnine za hladilnišne celice v klavnici, čeprav je iste Kern za mestno blagajno že poračunil, namreč po 600 kron, kar je smešno nizka cena. Te in druge umazanosti so ogorčile tudi socialistične občinske svetnike. Včerašnji »Socialist« očitno Kernu celo izsiljevanje nagrad v denarju in blagu. Pri preiskavi korupcije pa se je tudi dognalo, da si je dal bivši klerikalni gerent mestne občine dr. Leskovar izplačevati iz občinske blagajne poleg gerentske plače tudi doklade za vseh svojih pet otrok, kakor vsi drugi mestni uradniki, čeprav je imel istočasno odvetniško pisarno in je tamkaj tudi kot pravni zastopnik občine mastno služil. Kupil si je za dva milijona kron vinograd in po nizki ceni tudi neko sšmarkino posestvo pri St. Ilju. Neprestano kričanje klerikalcev proti »korupciji buržujških strank« je postavljeno s Kernovo afero in kar je z njo v zvezi v novo interesantno luč.

Pred kratkim je vzbudilo v Mariboru senzacijo nenadno premeščenje okrajnega glavarja dr. Srečka Lajnsiča iz Maribora v Ljubljano. O premeščenju se je v Mariboru šušljalo že par dni pred izdajo dekreta. Posebno dobro so bili poučeni radikalni voditelji, kajti »veliki podžupan« dr. Pfeifer je imel premostitveni dekret za Lajnsiča že 11. septembra v rokah. Vendar so poslali ta dekret za dr. Lajnsičem šele 15. septembra na Koroško, kjer se je dr. Lajnsič ravno takrat poročil v St. Jakobu v Rožu. Torej kot poročni dar! To hudo bijo, ki je izliv zlobnosti slabo vzgojenih majhnih ljudi, so takrat obsojali celo najhujši Lajnsičevi nasprotniki.

Nekaj časa potem o stvari ni bilo ničesar več čuti. Vedelo se je, da je premostitev pripisovati rivalstvu, ki je trajalo že od pretrata med dr. Lajnsičem in dr. Pfeiferjem, ki je dobil za dr. Lajnsičem vodstvo mariborskega okrajnega glavarstva. Kmalu pa je dr. Lajnsič zvedel za razne ovadbe in preiskave, ki so se vršile proti njemu v njegovi odsotnosti in je včeraj vložil pri mariborskem sodišču več obširnih obtožb radi žaljenja časti, med drugimi proti velikemu podžupanu dr. Pfeiferju in ravnatelju finančne oblasti dr. Povaleju. Dr. Lajnsiča so baje denuncirali m. dr. kot voditelja zadnje uradniške stavke v Mariboru in celo železničarske stavke. Premestitev pa se je, kakor se govori, izvršila na podlagi poročila saobračajnega ministra, katero je potrdil dr. Pfeifer. Za moralčno vzdušje, v katerem živimo, je tudi ta afera nad vse značilna.

Rešimo sokolski Tabor!

Hanslick. Njegov tovariš Polih pa je zapisal:

»Aida« je lepo, zrelo umetniško delo, ki v vseh svojih posameznostih ne dokazuje samo, da se je znal Verdi s čudovito prilagoditvijo poglabiti v tuje, egipčansko-arabske elemente, nego tudi, kako je znal ceniti velikanski glasbeni napredek, ki ga je dosegla nemška glasba pod Wagnerjevimi vodstvom v času, ko je Verdi še tlačen absolutni melodiji. Verdi je umetnik, ki se vedno uči, a ni nikoli učenec. Mnogo se je naučil od Wagnerja: prostostje uporabe disonanc, bogatejša harmonika, bujne instrumentacije, moderne melodičnosti in globljega umevanja dramatičnega dejanja. Toda pri tem ni izgubil samega sebe: premogočna osebnost je!

Verdijevo opero bi bili morali peti prvič l. 1870 v Kairu. Egipčanski kralj je naročil. Kostime in dekoracije so že izdelovali v Parizu. A izbruhnila je strašna francosko-nemška vojna in Pariz je bil oblegan. Tako so mogli uprizoriti v Kairu »Aido« šele 24. decembra 1871. Nato so jo peli v Milano, Parizu . . . povsod z izrednim trionfom, in danes ni več opernega gledališča na svetu, kjer bi že ne uprizorili te najpopolnejše, najkrajše, najslavnejše in največinske opere nedosežnega italijanskega mojstra.

V Ljubljani jo je slovensko gledališče uprizorilo prvič dne 29. septembra 1898

Politične beležke

Stališče demokratov glede uklenja ministrstev je bilo že lani ugotovljeno. Ministrstvu za socialno politiko naj bi se pridružio ministrstvo za narodno zdravje, »vere« naj bi prišle pod »pravdo« istotako tudi konstituta. Agrarna reforma naj bi se združila s poljedelstvom. Pošta bi postala podtajništvo v saobračanju. Brodarstvo je imelo priti v trgovino, »vode« pa v gradjevin-skemu ministrstvu. Glede ministrstva za socialno politiko so bili vsi uvidevalci krogi mnenja, da je vsaka reforma raznih socialnih institucij nemogoča, če pride en del pod vojno, drugi pa pod notranje ministrstvo. Radikalni predvidevali imenovanja podtajnikov, vsled česar je abotno govoriti o kakih prihrankih.

Privilegiran stan. SLS je stranka klera. Zato je zahtevala kakor nekako versko koncesijo, da morajo doktorji bogoslovja priti v isto kategorijo kakor srednješolski profesorji s popolnim izpitom. Če ima tak profesor povrh še doktorat, mu to seveda nič ne hasne. Bogoslovni doktorat je torej ravno toliko, kakor srednješolski proforski izpit! V Jugoslaviji bodo duhovni še bolj privilegirani nego so bili v klerikalni Avstriji.

Radicevi poslanci pridejo v Beograd. »Politika« poroča o prihodu zagrebškega namestnika Cimića v Beograd in o njegovem obisku pri ministrskem predsedniku in ministru notranjih zadev in pravi: »V zadnjem času je g. Cimić bolj pogostoma prihajal v Beograd, ali tokrat se pridaje njegovemu prihodu poseben pomen. Trdi se namreč, da se med Radicevimi poslanci, ki so ostali brez voditelja, javlja struja, ki je zato, da grede v parlament in da opuste dosedanje taktičko abstinence. Prihod Radicevih poslancev bi se imel izvršiti pred 20. oktobrom, da bi se mogli pravočasno verificirati mandati in bi mogli radicevi že sodelovati pri volitvi novega predsedstva narodne skupščine. Klerikalci so od trenutka, ko je Radić odšel v inozemstvo, z vsemi silami delali na tem, da pridejo njegovi poslanci v parlament, s čemur bi se situacija znatno spremenila v korist posebno desničarske opozicije. Z ozirom na to ni izključeno, da bomo imeli prihodnji teden v parlamentu zanimive in značilne dogodke.«

Prosveta

Ljubljanska drama.

Sobota, 6.: »Smrt majke Jugovičev«. Izv. Nedelja, 7.: »Judit«. Gostovanje ge. Marilje Vere. Izv. Ponedeljek, 8.: »Azazel«. C.

Ljubljanska opera.

Sobota, 6.: »Novela od Stanca« in »Zapečateni«. B.

Nedelja, 7.: »Nikola Šubić Zrinski«. Izv.

Šentjakovski gledališki oder v Ljubljani.

Sobota, 6.: »Zenitev«. Nedelja, 7.: »Zenitev«.

Mariborsko gledališče.

Sobota, 6.: »Kralj na Betajnovi«. B.

Nedelja, 7.: »George Dandin« ali »Prevarjeni soprog«. Izv.

Mestno gledališče v Celju.

Nedelja, 7. oktobra: »Kozarec vode«. Izv. Začetek ob 20. uri.

Sport

PO AFERI GRADJANSKI: ILIRIJA.

Ob priliki prvenstvene tekme med SK. Gradjanskim in Ilirijo je uprizoril zagrebški tisk splošno kampanjo proti Iliriji in objavil vrsto pretiranih in večinoma neosnovanih napadov na ljubljanske igralce, igrišče, publiko itd. Med drugimi se je posebno odlikovalo »strokovno« glasilce Gradjanskega, »Zagrebški Sportski List«, ki skuša z zvanečimi frazami opravičiti flasko Gradjanskega. Slične vesti so bile izročene tudi inozemski javnosti. (Wiener Sport-Tagblatt!) Značilno za vestno poročanje hrvatskih listov je najbolj dejstvo, da je sodnik Mazić, ko

je čital o dejanskim napadom na svojo osebo, prošil Jugoslov. nogom. savez, da popravi v listih, da se njemu v Ljubljani ni ničesar pripetilo, kar bi upravičevalo pisavo zagrebških listov.

ZNP. je ojačen po poročilih zagrebških listov in opt na izvestja svojih »delegatov«, izrekel na eni svojih zadnjih sej oficijelni bojkot nad Ilirijo. Vsi poravki in protesti Ilirije so bili bob ob ste no. JNS kot najvišja instanca je s pravilno motivacijo, da podsavez ne sme samovoljno izrekat bojkotov, odločil ZNP ukinil. ZNP je nato našel, o čemur ve tudi že inozemski tisk, za izvajanje bojkota drug za prizadeja kluba še neprijetnejši izhod. Ko je zaprosil protekli teden, kakor je to predpisano, zagrebški Hašk za formalno dovoljenje, da sme odigrati prijateljsko tekmo z Ilirijo v Ljubljani, mu je ZNP gostovanje zabranil, češ da je treba a priori preprečiti incidente z LNP. Ko sta dan pred tekmo zvedela oba kluba za nenaden sklep ZNP in vložila proti temu protest pri JNS, je Savez izjavil, da je zadeva zanj — končana. Ilirija je pri tem izgubila termin in utrpela znatno gmotno škodo. Nerazumljivo je, kako more najvišja instanca v jugoslovanskem nogometu iti brez besed preko načelnih vprašanj medsebojnih odnosov posemnežnih podsavezov. Ali ga razmerje med Zagrebom in Ljubljano ne opominja že dovolj dolgo na kako inicijativo? Ali ne vidi, da trpe podrejeni klubi škodo in krivico, dočim drugi nemočno razvijajo svoje lokalpatriotske težnje?

Razmere v JNS kriče po temeljitim izboljšavah. Kakor čujemo, zapušča naj- najginejši delavci (Schosberger!) redko poverjena jim mesta, ker jim je koristno delo pod obstoječimi pogoji onemogočeno. Zunanji odborniki, ki se jih zadnje čase ne obvešča niti o sejah niti o čem drugem, so proti bloku gotovih krogov brez moči. Tako je zagospodovalo za sa- sazevnimi mizami partizanstvo, sebičnost in koristolovstvo za par izbranih. Brezbrizna in le reprezentativna taktika gotovih sazevnih krogov je po pravici zaigrala zaupanje podrejenih klubov, uničila dolgotrajno delo posameznikov in težko grešila nad procvitom jugoslovanskega nogometa. Ne bo nas presenetilo, če bo prišlo na eni prihodnjih sej, o kateri bo obveščen širši odbor, do ostre kritike in javnega izraza gori obrazloženih dejstev, ki bodo našla brez dvoma tudi odobrodo, ki jo zaslužijo. Merodajni činitelji vseh podsavezov bodo končno sprevideli, da poslovanje ni v redu in je že skrajni čas, da poščejo v svoji sredi zmernih, nesebičnih in idealnih voditeljev. Izredna glav na skupščina naj pogleda za kulise sedanjega odbora in naj začrta z novimi močmi zdrave smernice za bodočnost!

v. a.

Prvenstvena nogom. tekma Ilirija :

Jadran se vrši jutri, v nedeljo ob 15.30 na igrišču Ilirije. Ilirija nastopi s kompletnim prvim moštvo, v katerem igra desnege krilca po dolgem presledku zopet Hus. V letošnjo prvenstveno sezono stopa zopet z najboljšimi izgledi. Kljub temu je agilno in hitro Jadranovo moštvo protivnik, katerega podcenjevati bi bilo zelo riskantno. V Martinaku, Pečniku, Jamniku ima Jadran prvorazredne igralce, ki tvorijo jedro moštva, pa tudi ostali ne zaostajajo mnogo za njimi. Predtekma rezerv se prične ob 13.45. — Na prostoru Primorja se vrši ob 10.30 prvenstvena tekma med Akademiki in Svobodo.

Lahkoatletično prvenstvo Slovenije.

Upravni odbor lahkoatletičnega podsavaz je ugotovil na včerašnji seji končno veljavno klasifikacijo prvenstvenega tekmovalja v moški lahki atletiki. Prvenstvo si je priborilo zopet Primorje z 90 točkami, sledijo mu Jadran z 51, Ilirija z 39 in Lask z 8 točkami. — Zadnja točka ženskega tekmovalja stafeta 4 x 60 m se vrši jutri ob 16. na igrišču Ilirije. Doslej imata SK. Primorje in SK. Ilirija enako po 45 točk.

Verificirani lahkoatletski rekordi. J. L. S. je verificiral nastopne nove jugoslovanske lahkoatletске rekorde: Narančič Veljko: metanje diska z obema ro-

kama 59.55.5 (desno 37.45.5, levo 32.37.5) Narančič Veljko, metanje krogla z obema rokama 24.05.5 (desno 12.98.5, levo 11.07.5). Oba rekorda sta bila postavljena v Obteboru ter sta overovljena po mednarodni jury.

Kolesarska dirka za Gorsko prvenstvo Slovenije se vrši v nedeljo, 7. t. m. na 8 km dolgi gorski progi Podlipa. Smrečje. Start točno ob 12. opoldne. Pridiki sestane v restavraciji »Mantua« na Vrhniki. Zbirališče dirkačev ob 8.30 dopodne pred »Slonom«, skupni odhod ob 9. Za izletnike je na razpolago avtomobilus do Podlipa in nazaj. Prijave za vožnjo z avtobusom sprejema g. Mirko Nardin, Gospodstvska cesta 14 do sobote ob 7. zvečer. Sestanek dirkačev in vodstva dirke v soboto ob 8. zvečer v restavraciji »Slon«.

Šah

Ljubljanski šahistomi Dne 18. oktobra priredi svetovni šahovski mojster, najrojak dr. Milan Vidmar v Ljubljani velikopotezno šahovsko simultansko produkcijo, h kateri se je že dosedaj prijavilo odlično število šahistov. Pristop k simultanki ima vsak šahist in je priključati ogromne udeležbe. Šahisti naj po možnosti prinesejo s seboj šahovnice. Kraj in čas se objavita naknadno in pravočasno.

I. (splošni) šahovski turnir »Ljubljanskega šah. kluba«, prične neprekinjeno ponedeljek dne 15. oktobra. Pristop imajo vsi klubovi člani, a tudi nečlani, ki se še vpišejo v »Lj. šah. klub« najkasneje do 13. oktobra zvečer (povodoma multanke dr. Vidmarja).

Vpisnina k turnirju znaša 10 Din za osebo. Dijaki plačajo polovico. Dobitki iz vpisnine se uporabijo za darila mladim igralcem.

Poleg vpisnine vplača vsak igralec pred početkom turnirja kaveljo v vrednosti 10 Din, katere se mu pa ob sklepu turnirja zopet vrne.

Opozarjamo vse zainteresirane, da se k turnirju pravočasno prijavijo. Prijave k turnirju, kakor tudi k članstvu »Lj. šah. kluba« se sprejemajo, razen, kakor je omenjeno povodom simultanke dr. Vidmarja tudi ob igralnih večerih »Lj. šah. kluba« (srede in soboto zvečer) v lokalni »Lj. šah. klubu« v Narodni kavarni, kakor tudi ostale dneve v tednu med 4. in 6. uro popoldne v kavarni »Evropi« pri podpredsedniku »Ljub. šah. kluba« g. M. Kragelju.

Dopisi

JESENICE NA GORENJSKEM. Čudno se nam je zdelo, kakaj nekdanji avstrijski »junak« Pavlić ne nosi več sokolskega znaka. Sedaj nam je znano. Njegov adjutant, dr. Kerschbaumer je namreč odredil, da Pavlić ne sme prej niti sokolskega znaka, dokler ne postane vsi jeseniški Sokoli radikali. Nam pa se zdi, da je jeseniško Sokolstvo vzravnalo nad takimi insinacijami in da ravno kot zastopnik čiste sokolske ideje a bo še nadalje trpelo v svoji sredi takih ljudi.

TRBOVLJE — VODE. Trboveljski občinstvo pozivlja merodajne faktore, da naj preskrbe tudi Trboveljskanom et nebejša mesa, kakor ga sekajo v Celju po 56 do 60 K 1 kg. Tukaj je še vedno po 92 do 100 K. V prvi vrsti sta za to policajna občinski gerentski svetovi i rudniško ravnateljstvo, ki ima 2 mesarje, gre v Celju lahko, kakaj bi ne šli tudi v Trbovljah.

SLOV. BISTRICA. Oltalnica v Sloveski Bistrici je otvorila svojo letošnjo gledališko sezono v soboto, dne 29. septembra ob 9. uri zvečer s predstavo Finjarjevega »Divnega lovca«, ki se je nedeljo dne 30. septembra popoldne pnovila. Sodelovali so: gospe Janžekovičeva, Kolenčeva, dr. Pučnikova, Školeva, gospodične Komarjeva, Krulčeva, Leskovarjeva, Pucova, Albina in Treka Zuračeva, gosposje Augustin, Jančević, Karbaš, Krulc, Franček, Knwald, Lorber, Majcenovič, Metlika, Milvec, Ojinger, Orthaber, Pinter, Lojze Rovšek, Sajko, Skofič, Tomšič Uroš, Zurač Ivan ter Ludvik. Predstava je ob krat zelo dobro uspešla in bi bilo odhvaliti vsakega posameznika; posebno pohvalno pa je treba omeniti predstavlja največjih vlog: Majdo (ga. dr. Pučnikova), Tončka (g. Rovšek), Janeza i Janžekovič) in riharja Zavrtnika (go Karbaš). Igralcem naj bo v plačilo njih poštrevonalnost zavest, da s takimi vrednotami vršijo tu na meji vevlaš naloge, čeprav efekt ni hipon: ljudstvo ki je žal še preveč pod vplivom prejšnjemške poplave, je treba izbuditi, izljubi vse, kar je našega domačega, t ba mu je vcepiti narodno zavest, da bo več krivilo hrbita pred privandran tujci, ampak jim v besedah in dejan pokazalo, da je na svoji zemlji le o gospodar in nihče drugi. Predstave, i sebo predstavne naših narodnih iger, zelo učinkovit pripomoček k temu. Ka naše prireditve ugajajo ljudstvu, ispri je najbolj dejstvo, da je bila dvora obakrat nabito polna in da se spi no čula želja, da naj sledi prihodnja pr stava šimpreje. Upamo, da bodo naši li igralci, posebno pa njih neutrudni učitelj in režiser g. dr. Pučnik tej s prav kmalu ugodili.

Ali ste že poslali na-ročnino za »Jutro«

Aida

(Opera v štirih dejanjih. Po snovi francoskega egiptologa Mariette Beya spisal C. du Locle, na italijansko stih preložil Ghislanzoni, ugalsbil Giuseppe Verdi. V Ljubljani nanovo prvič uprizorjena 5. t. m.)

»Aida« je čudovito, istinito umetniško delo, ki nas je po prejšnjih Verdijevih operah zelo iznenadilo. Opera ima dolgo vrsto glasbenih krasot, ki jih pri prvi predstavi jedva opazimo. Dočim nas nekatere zmagovite melodije vzradočajo, nas tlači fatalistična otožnost snovi in glasbe. Nekaj neizrekljivo žalostnega je v vsi operi, kakor tužna brezupnost Lenzuove poezije. Skladatelj zavrača vsak frivolni efekt in z intenzivnimi sredstvi svoje glasbe le pomnožuje otožje. Celot v slavnostnih spevih »Aida« je nežen, otožen ton, tako da i zmagoslavni koračnici navzlic njenemu silanju, nedostaje radosti. Ves zunanji tuji blesek je le postranska stran v primeri z bajnim vojnem krasnih melodij, z dramatičnostjo ritmov in z vročim čustvovanjem, ki preveča vso glasbo. Čudno, a povsem pravilno je, da »Aido«, ta umotvor šestdesetletnega mojstra, ki je že davno dosegel vrhunec svoje slave, hvalijo predvsem zaradi njenih napredkov.

Tako je pisal o »Aidi«, ko so jo uprizorili prvič na Dunaju. Sloviti kritik prof.

Proti partizanskemu in reakcionarnemu režimu

(Iz govora posl. Svetozarja Pribičevića v Narodni skupščini dne 26. septembra)

Govor voditelja demokratske stranke Svetozarja Pribičevića povodom skupščinske razprave o dvanajstih je izzval v jugoslovanski javnosti veliko pozornost in v beografskem časopisu se niso prenehali komentirati in polemike. Za politično demokratske stranke je ta govor veljalo pomembno. Demokratski klub ga je eno glasno odobrila in predsednik kluba Ljuba Davidović ga je s svojimi izjavami povodom razprave o železničarski pragmatiki še ostreje podčrtal.

V prvem delu svojega govora je posl. Pribičević obširno razpravljalo o aktualnih vprašanjih naše zunanje politike ter je ugotovilo kako slabosti naše notranje politike izhajajo agresivnosti naših sosedov ter nas dovajajo v težke situacije. Jugoslavija, država Srbov, Hrvatov in Slovencev, se nahaja danes

V rokah radikalno-turške vlade. Je s podporo turškega kluba se drži današnji režim. (Glasovi pri radikalih: Saj so na Vaši strani tudi Turki!) Vi mislite muslimane iz Bosne. Kako ste nevedni. Bosanski muslimani so člani našega naroda in sicer ne samo v političnem temveč tudi v etičnem smislu. (Živahno odobravanje pri demokratih.)

Kakšna je ta vlada?

V času redukcije sedi pred nami 19 ministrov. To bi bilo še razumljivo, ako bi bila vlada sestavljena iz raznih strank, toda ona je homogena. In kakšni so ministri? Pred vsoeno so bili ministri v Srbiji ljudje prve kvalitete, mnogi od današnjih ministrov pa bi v predvojni Srbiji niti sanjati ne mogli da pridejo na ta položaj. (Tako je.) Ko bi imeli deset ministrov, bi dobili politične avtoritete ali pa strokovne ljudi prve vrste. Potem bi klubi pazili na to, koga postavljajo za ministre, tako pa je nastala tekma neposobnih za teh 19 ministrskih mest. Toda gospoda, ki imajo apetit, niso zadovoljni niti s tem, ne zadostuje jim 19 ministrov, temveč rabijo in pripravljajo še nekaj pomočnikov in podtajnikov (Smeje in protesti.) Čez poletje so nam vlado rekonstruirali. Stara vlada bi morala biti torej osvežena in pomlajena z novimi silami. Toda mesto duha svežosti in mladosti čutimo le duh trohnelosti in razsula, ki razvija naše javno življenje. (Burno odobravanje.) Sestava vlade izkazuje že na sebi v državi zelo neprijetno razpoloženje in sluzi kot dokaz, da se vodi

separatistična politika odzgoraj.

Ogovo je s stališča narodne edinosti vseeno kateremu narodnemu delu in kateremu kraju pripadajo ministri, ako so politično in strokovno ljudje, ki zaslužijo splošno zaupanje in ako se zavajajo svojih dolžnosti napram celokupnemu narodu. Ali, gospodje, mi imamo danes v vladi devetnajst ministrov Srbov, od katerih pa so samo trije izven mej predkumanovske Srbije. Ko bi to bili prvi ljudje v našem narodu... (Dragović: Ko bi ne bilo Srbije, ti danes ne bi bil tukaj. Prepričam pri radikalni demokraciji. — Glasovi pri demokratih: Dragović, taki argumenti danes ne vžigajo več!) Gospodje, ko bi to bili prvi ljudje iz našega naroda, potem bi mogli biti vsi iz enega kraja, pa makar vsi iz Črne Gore ali iz Boke Kotorske. Toda ako takih ministrov, kakršni sedé pred nami dobimo kolikor hočemo tudi v Splitu, Zagrebu, Novem Sadu, Bečkerek, Ljubljani, potem je to sistem. (Ploskanje in odobravanje pri demokratih.) Potem se, gospodje, vidi iz tega sistem politike, ki se vodi v tej državi. Glejte sestavo državnega sveta, glavne kmetje, upravna odbora sveta, telekarne banke, pogledajte vse te in druge centralne urade v naši državi in videli boste, kak sistem vlada. In gospodje, jaz

Zvonimir Kosem;

Rdeče rože

V mesečini se je svetilo vse zabrežje iznad sivih skal nad morjem ki peče: srebrnoblesčeči so bili borovci, srebrnoblesčeči so bile med njimi ribiške hišice, srebrnoblesčeči je bil tadjaj za borovci, sanjajoči gaj, poln dehtelih rož, srebrnoblesčeči so bile steeice, vse nagnjene navzdol proti morju...

Sredi med oljkami in rožami sta sedela, tiha, objeta, v mesečini tudi sama srebrnoblesčeča; ob njem, kakor ob brunastem kipu, po katerem šume biseri, so žareli njeni valoviti lasje, na njegovem zatilniku njena svetla laketa.

Mornar je bil, poln nemirnega življenja, utrjen v borbah z viharji, varen vsega hudega, le dobrega nič, in zato se mu je sedaj, ko je po dolgem času zopet sedel ob njej, ki je na daljnih morjih tolikokrat mislil nanjo, delo vse to kakor čarobna pravljica: da zopet posluša njen dragi glas, da zopet okusa njeno sladko milovanje, da zopet gleda z mesečino preliti rodni kraj in da... počiva...

Ali jutri, Darinka, jutri...

Prej svetle oči... se mu hipoma pomračile. Dvignil je roko, isto svojo široko, mišičasto roko, ki se je zvala gibati vseh bolih svetih dni. ka-

obsojam ta sistem, naj ga izvaja kdorkoli. Zaman je govoriti o bratski ljubezni in o jedinstvu. To bratsko ljubezen in edinstvo je treba pokazati z dejanji in praktični politiki. (Burno odobravanje.)

Vidite gospodje, oni ki so prijatelji načela „čim slabše tem boljše“, ti pozdravljajo ta sistem politike, ali, gospodje, oni, ki hočejo da bi bilo v naši državi dobro in da gre naša državna politika v smeri dobro in pravilno razumljenega narodnega in državnega edinstva, ti globoko čutijo te napake. Prepričan sem, da se bo našlo tudi med vami radikalni ljudi ki bodo razumeli ono, kar bom sedaj povedal. In zato, gospodje, kadar se pošilja uradništvo v druge kraje v Vojvodino, Bosno, Dalmacijo, iz Srbije, bi imela biti to elita, elita, ki bi služila samo visokim idealom naroda in ki bi si zaslužila občudovanje in spoštovanje tamošnjega naroda. Nič ni tako škodilo ugledu in prestižu Srbije, oni nesmrtni slavi, ki si jo je Srbija pridobila, kakor

import nesposobnih in nevalificiranih uradnikov

iz Srbije v druge kraje. (Tako je! Kričanje pri radikalih.)

Gospodje, to so resne stvari, to vprašanje se tiče interesov nas vseh, ako smo rodoljubi. S krikom in vikom se ne popravlja slaba situacija, ki je ustvarjena s tako politiko. Treba je, da se vodi konsekventna, stalna politika državnega in narodnega edinstva. Toda, kaj se vse tu dela? Avtoriteta državne zastave? Po naši ustavi obstoja en državni amblem in ena državna zastava. Sedaj pa je ministarstvo prometa izdal naredbo, da se na poslopih, ki pripadajo njegovemu resortu, lahko razvijajo poleg državnih tudi plemenske zastave. Katero državnih zastav? Ali srbske, hrvatske, slovenske, nemške, turške ali kake druge, ali samo zastave onih plemen, ki dajejo nacionalni značaj tej državi? O. minister tega ni določil, tako, da postoji v tem oziru cela konfuzija. A po jasni črki ustave, kolikor koli naj bi bili vsi prapori ki pripadajo posameznim delom našega naroda, kakor tudi so sveti, ker so se pod njimi vodile velike borbe, vendar po ustavi sme biti na državnih poslopih samo ena, državna zastava. (Tako je.) Če bomo drugeče postopali, potem nastane zlasti v plemensko ali konfesionalno mešanih krajih kaos, zmote in konflikti na veliko škodo naše državne misli. Minister pa je šel in je s svojo naredbo kratkoma razveljavil jasne določbe ustave! Nadalje, ali je resnica, da

vlada podpira plemenske organizacije?

Naša javnost smatra „Hanao“ kot separatistično, protidrjavno organizacijo. Tudi jaz menim, da je separatistična. Vendar priznati se mora, da je separatistična tudi „Srnao“. A vlada, gospodje, ki mora voditi državno, ne pa plemensko politiko, ta vlada ne bi smela financirati in propagirati plemenske organizacije. Vlada pozablja, da ni vlada enega plemena, četudi je sestavljena iz jednega dela plemena.

Vsi smo tudi složni v tem, da je propagiranje neodvisne nevtalne plemenske republike na našem ozemlju, tudi če naj je ta republika človečanska in mirotvorna — veleizdajniška akcija. Toda veleizdajniška akcija je tudi propagiranje antipatičije dela našega ozemlja in državna

dar je natezala vrvi in obračala, povijala jadra, kljubujoč viharjem, kakor kadar je objemala — ona pa se je privila k njemu, k njegovemu obrazu, na katerem so mu iz oči dihal neizgovorjene besede: „Jutri, Darinka, pa naju bo zopet ločilo morje.“

„Ah, ne smem misliti na to, Milenko!“ je uganila njegovo žalostno misel in mu ljubeče pogladila črne kodre nad čelom. „Pa vendar — saj se boš zopet vrnil, in potem bo konec tvojega potovanja...“ potem boš samo moj, moj...“

In ga je vroče poljubila.

„Da,“ je šepetal ob njenih drhtočih grudih, „potem si ustvariva lastno ognjišče...“ in živela bova kakor kraljičec in kraljičica v lastnem domu...

„Ah, ti... kraljiček moj!“ mu je razigrano vsula na obraz rože, podnevi rdeče kakor kralj, sedaj v mesečini srebrnoblesčeče, rože, ki jih je bila natrgala zanj in jih imela polno naročje: „Ta noč, Milenko, za naju ni noč slovesa, ne, ne! Samo solnce vidim pred seboj, same rdeče rože v vrtni, kjer se bova sprehajala pred našim bodočim domom, srečna in zadovoljna, na veke združena...“

„Rdeče rože!“ se je zganil on nemirno, kakor da se je spomnil nečesa temnega. „Poslušaj, Darinka, povedal ti bom drugačno povest o rdečih ro-

viada se mra enako vesti proti vsaki veleizdajniški akciji, naj prihaja ta akcija od strani enega ali drugega plemena. (Živahno odobravanje.)

Gospodje, rak-rana v našem državnem življenju je

neomejeno partizanstvo.

ki vlada v naši državni upravi in v našem političnem življenju. Danes v naši državi ne vlada kraljeva vlada, temveč vladajo strankarski odbori radikalne stranke. Povem, da so osobito odpuščanja in premeštv uradništva iz strankarskih ozirov prešla vsako mero. (Burno pritrdjevanje.) Globoko obžalujem, da moram reči, toda dejstvo je, da nas ta režim spominja najtežjih časov in režima iz bivše Avstro-Ogrske. Gospodje, jaz se bojim, da vodi pot, po kateri hodi današnji režim do katastrofalnih posledic za našo državo. Stojte gospodje, prostimo Vas, kajti že se utrjuje prepričanje v našem narodu, da mi gubimo značaj pravne države. Utrjuje se, gospodje, prepričanje, da sta pri nas dve vrsti državljani: radikalni in neradikalni. To kar danes delate med uradništvom Vam ne bo nič pomagalo, naši skupni domovini pa bo hudo, hudo škodovalo. Kajti mi vsi stojimo pred problemom, kateremu mora mo pristopiti kot rodoljubi in ne kot strankarji. To je problem,

kako priti do čiste in poštene uprave

v naši državi. (Glasovi iz centra: Kolicija!) Ne, ne, gospodje. To je stvar g. Korošca in g. Spahe, Vaša kakor naša in od vseh nas! (Tako je!)

Ko je v bivši narodni skupščini eden mojih prijateljev poslancev predložil predlog, da se preišče poreklo imena državnih funkcionarjev, se je reklo, da je ta predlog eksotičen. Priznam, toda res je na žalost zelo sodoben in morda bi bil pripomoček, da pridemo do poštene uprave. Ker ako se v javnosti ve, da neki funkcionar na najvišjem državnem mestu, pred svojim imenovanjem, ni ničesar, sedaj pa je multimilijonar, ali da je neki občinski tajnik v južni Srbiji pred tremi leti, bil nag kot prst, sedaj pa ima 50 hektarjev zemlje, štiri vole itd., potem se moremo v skrbih vprašati, do kake katastrofe nas vodi taka korupcija. (Tako je.) Obtožujem tudi

brezglavo politiko vlade.

Enkrat se zaklinjam, da od Vidovdanske ustave ne popusti za las potem se zopet ogajam s predsednikom naše slavne „mirotvorne republike. Orientacija se ne prestopa menja in eni ter isti ljudje vodijo eno in drugo politiko, lahko gredo na levo in na desno — kakor kaže. (Glas: Slabo ste informirani.) Govornik slika potek pogajanj z Radličem, o katerem se sedaj pripoveduje, da bo dal Markov protokol registrirati pri Zvezi narodov (splošen smeh v zbornici), ter nadaljuje: O. minister ver je bil nedavno na evharističnem kongresu v Zagrebu. O. župan mesta Zagreba ni prisostvoval pogrebu kralja Petra, se ni čutil dolžnega se udeležiti poroke kralja Aleksandra. Zato pa je minister smatral za svojo dolžnost, da povodom evharističnega kongresa poseti g. župana in se udeleži od njega prirejene pojedine. Ko je g. župan videl, da se njegov prestopki proti najprimitivnejšim ozirom dostojnosti in lojalnosti kvitirajo z obiski aktivnih ministrov Nj. Vel. kralja, potem je naravno, da vsled tega ni smatral za potrebno manifestirati niti takot, ko se je rodil naš prestolonaslednik. Sedaj se gospodje ministri, začudeni vprašujejo, kako se je to moglo zgoditi. Ampak to ni nič čudno. To je posledica njihove brezglave politike. (Odobravanje na levi.)

Govornik je prešel nato, na razna važna gospodarska vprašanja ter je na poedinih primerih dokazal, kako jih vlada zanemarlja. Nje ta vprašanja ne mučijo, nje so partizanski interesi prvi.

„Gospodje, spodite se sebe oni razorni duh partizanstva, ki tako grobo izpodkopa interese našega naroda napolite se z duhom pravega in iskrene edinosti, ki naj nas veže in dovede do moči našo državo. Ali, tega edinstva ne povečujate, gospodje samo s trzami in praz-

sljednji pozdrav odhajajočemu! — rdeče rože, kar jih ji je še ostalo in jih ni vzel s seboj on... In zopet je čakala na njegovo vrnitev. Minevali so tedni, meseci, leta. Zaman je čakala — on se ni več povrnil. Sedela je na skali nad morjem, strmela v daljavo in bila žalostna. In ko je tako sedela, je zapazila, da je na mestu, kjer so se nekoč v pozdrav za odhajajočim razkropile iz njene roke po tleh rdeče rože, vzraslo trnje. Stopila je bliže in vzklikala bolešno — iz trnja je strel njegov obraz. Iz samih trnov sestavljen njegov dragi obraz. Zadržala je in vedela je vse: Barko jim je razbil in potopil vihar in z njo vred je požrlo moreje tudi njega; mrtve, mrtve!... In se je zgrudila na kolena in objela dragi trnjevi obraz: in zdela se ji je, da sliši njegov glas: „Kod hodiš tako dolgo — kakaj te ni, ko čakam nate? Skupen dom si bova ustvarila in ločila se ne bova nikoli več...“ In je poljubovala njegove mrtve, trnjeve ustnice in ni vstala nikoli več — drugi dan so jo našli med trnjem mrtvo. Z rokami iztegnjenimi, kakor grabečimi v nepoznane dalje.

Vzdržela je ob njem, ko je končal, in v očeh so se ji zalesketale solze.

„Kako žalostna povest!“

Pa je nenadoma zavrisnila:

„To so rože smrti v... bajkah! A iz naših rož bodo vzrasle nove rde-

PRVA PERIODA: PRASKA ZA POSTOJANKO. — BITKA IZVEDENCEV. — ITALIJANSKA AGITACIJA IN SPRETNOST.

(Dalje.)

Do 15. februarja 1919. ko je predsednik odpul v Ameriko, se italijanske zahteve oficijelno niso rinitle v ospredje, kakor da bi se bili močje sporazumeli na premirje. Vendar pa Lahi niso počivali. Noben narod ni v Parizu videl neumarnejše propagande, kakor oni. Splošno se je smatralo, da imajo najeti, več partiskih novinar, ki so stalno naglašale italijanske zahteve in poročale o demonstracijah v Italiji in na Reki. Pojavil se je tudi močan pritok odličnih gostov iz Italije. Obiskovali so amerikanske izvedence ali pa prihajali na ameriški tiskovni urad ter intervenirali. Prinašali so s seboj cele razprave in pa zelo spretno toda goljufivo izdelane zemljevide, s katerimi so hoteli dokazati svojo zahtevo; dalje številne pamflete in druga izdanja. Pritrjali so tudi številne večere, najboljše v Parizu, — izkratka, storili so vse, da očistijo pot za borbo, ki naj bi se vršila v neposredni bodočnosti.

Prva praska je bila taktične narave. Kakor druga važna vprašanja, se je tudi to vprašanje prenašeno načelo v odsotnosti predsednikov. Čim globlje študiraš potek mirovne konference, tem bolj prihaja do spoznanja, kako usodepolna je bila predsednikova odsotnost v onem mesecu, ki je odločil borbo za novi red. Oni teden, ko je predsednik odpotoval, sta se pojavili dve metodni vprašanji. Najpreje je Sonnino napel vse sile, da prepreči končni sporazum z Nemčijo na temelju predložene premilinarne pogodbe, dokler ne bo rešeno italijansko vprašanje. Čutil je, da bi imel le malo izgledov za uresničenje italijanskih nad v mirovni pogajanj z ostanom Avstrije, čim bi bil mirar z Nemčijo že podpisal in armade demobilizirane. In je zmagal. Dosegel je namreč obljubo, da se bosta nemški in avstrijski mir skupno sklenila. Sicer pa niso Italijani tej obljubi nikdar mnogo zaupali, ker so neprestano povpraševali in se jim je ta obljuba morala ponavljati.

Drugi problem je še važnejši, ker se je nanašal neposredno na način, kakor naj bi se razpravljale zamotane italijanske zahteve. V bistvu pa je šlo za vprašanje, ali naj se odloča o teh zahtevah po starih metodah tajne diplomacije, kakor je želel Sonnino, ali pa po novi metodi t. j. z nepristransko preiskavo izvedencev.

JUGOSLOVANSKI PREDLOG IN — NESPOSOBNOST.

Dva dni po predsednikovem odpotovanju (17. februarja) je srbski premir Pašić vrgel ves problem pred svet Desetorice s svojim predlogom, naj bi se vsi sporni sklopiki otvorili predokazali arbitraži prezidenta Wilsona. V stvari je to pomenilo toliko, da naj sdiijo pravzaprav amerikanski izvedenci. Novi red se je tukaj uveljavljal. Sonnino je bil predlog takoj in brezpogojno zavrgel in je vsako diskusijo z Jugoslovani sploh odklonil. Vkljub temu se je Desetorica odločila, da Jugoslovane zaslisi. Ti so priredili 18. februarja dolgo in topoglavno predstavlo svojih zahtev. Sonnino je prisostvoval, kakor kakšen negiben malik. — Kaj sedaj?

SONNINO NEPOPUSTLJIV.

Predsednik Wilson je bil že ustvaril precedenčni slučaj, ko je dne 1. februarja dosegl, da so se rumenske zahteve odkazale posebni izvedniški komisiji, da siraavno so Lahi tudi takrat na vse kriplje ugovarjali, ker se jim je že zdelo, da bi takšen precedenčni slučaj mogel kedaj pozneje škodovati njihovim lastnim

interesom. To je tudi bilo po Wilsonovem programu, ki je zahteval sporazum temeljem javnega in nepristranskega strokovnega mnenja učenjakov. Toda Wilson je bil odsoten in svojega programa ni mogel vršiti. Balfour je zato vprašal, kaj naj sedaj store, in je obnavljaje predlagal, naj se ustvari komisija. Sonnino je takoj planil po tem predlogu in izjavil v Desetorici 18. februarja: „Govoriti hočem iskreno. Italija se ne more udeležiti nobene komisije... niti ne more dovoliti, da bi se sestavili kakršenkoli odbor, ki naj bi stavljal predloge vprašanih med Italijo in Jugoslavijo.“

Nikogar ni bilo, ki bi se bil do kraja boril za predsednikove ideje. On sam v Ameriki, House in Lansing se aktivno nista udeleževala, Francozi pa so bili mnogo prezviti, da bi bili mogli vsakokrat misel, naj bi se sporne točke vsakokrat predložile izvedencem, kajti oni sami so imeli namene in cilje, glede katerih bi jim mirna presoja na podlagi dejstev ne bila dobrodošla. Tako je bilo Sonnino mogoče, da je zares preprečil, da bi se bile italijanske zahteve predložile kakršnikoli komisiji. Značilno pa je, da se Sonnino ni upravljal misli, naj bi se ustvarila komisija za presojo onih jugoslovanskih zahtev, ki niso v konfliktu z italijanskimi! Radi tega premetenega postopanja Sonninovega so se italijanske zahteve od prve do zadnje razpravljale v tajnih sejah po metodah stare diplomacije, jugoslovanske zahteve pa so se javno proizvodale komisiji. Evo, tu se je res poznala „elegantna italijanska roka!“

STARA IN NOVA DIPLOMACIJA.

Kakor vsak reakcionarec je Sonnino zaničeval vsako novotarijo, obenem jo pa tudi podcenjeval. Podcenjeval je n. pr. iskrenost in smoteno resnobo pa tudi odločnost amerikanskih izvedencev, in podcenjeval je moč ideje, ki si je vendar že priborila svet, pa če jo je idealistič za še tako „neizvedljivo“ in „idealistično“. V prejšnjem poglavju sem orisal kako je stara diplomatska mašina po črni Srednjem Evroplu tkala intrige brez ozira na sledenecavopu delo v Parizu. Dobro, pa tudi nova diplomatska mašina je že bila postavljena in delati so učenjaki in izvedenci. ki sta jih poslali v Pariz ta Amerika kakor Velika Britanija. Delali so v klub Wilsonovi odsotnosti, — in ta novi element ne bo nider več žginil iz diplomacije. Sonnino pripravljenost, da naj se jugoslovanske zahteve odkažejo izvedencem, je vkljub vsej njegovi premetenosti obrnila ost proti njemu samemu. Da so bili Lahi ravno tako pametni kakor Japonci, potem bi bili ves čas strogo odklanjali vsak posel s temi možmi eksaktnega znanja. Storili pa so to napako in še več, kajti v pravilnem spoznanju, kako bodo amerikanski strokovnjaki uplivali na Wilsonovo držanje v tajnih sejah, so se pridno trudili, da bi s propagando, argumenti in priljubljenjem pridobili amerikanske izvedence zase ali pa jih celo razcepili. S preveliko zvižanostjo in trudom so istočasno igrali dve igri, in obe brez uspeha.

Tako se je razvoj zavlaščeval do prezidentovega povratka 15. marca. Toda čim več takšnih vprašanj se je pojavljalo v prekurienem in prenasličenem pariškem zraku ob najboljših dvijah zahtevah in protizahtevah, tem bolj usodepolno je moralo postati vsako odlaganje. Zgodovinska ljubosumnost med Francijo in Italijo je povzročala praske. Lahi so pričeli očitati Francozom, da se oni upirajo njihovim zahtevkom. V Italiji je celo došlo do protifrancoskih demonstracij. Italijanska javno mnenje, visoko razburkano po zahtevah delegatov, je v svojem pritokovanju postajalo vedno bolj nestrno in vedno bolj nespametno. (Dalje prih.)

še rože, življenje, ne trnje, smrt!

In se ga je oklenila še tesneje, on pa je veselo, kakor otrok, ponavljal njene besede:

„Da, življenje, dušica, življenje — življenje —!“

In tako objeta sredi srebrnoblesčega gaja, sredi rož, jima je položil spanec glavo ob glavo in sanje so ju popeljale skozi pravilno deželo solnce in sreče brez mej, — dokler ju ni prebudil prvi jutranji svet...

Plamenozorje!

Skozi borovje šumeča jutranja zarja, utripajoča za daljnimi vodami, je zalila vse zabrežje: rdeči so bili borovci, rdeče so bile med njimi ribiške hišice, rdeč je bil tadjaj za borovci sanjajoči oljkov gaj, rdeče so bile steeice, vse nagnjene navzdol proti morju —

Na parobladu skalovja, rdeči morjem, je stala mladenka, pod nedeimi borovci rdeča kakor škriat. In je iztegnila roko proti daljnim vodam, kjer so pod ozarjenimi oblaki rdela postojala vse manjša in manjša: roka ji je vzplapolala kakor rdeč plamen v jutro — zadnji pozdrav odhajajočemu! — z dlaní pa so se ji vsule rože in se kakor goreči cvetovi razkropile po tleh.

Kakor izpod krvavih, vzmahujočih peroti se je izvil dan, velik, zlat.

III.

Vestalka iz Favartove ulice

6. maja zjutraj je bila pokonec vsa «Opéra Comique», od ravnatelja pa do najzadnjega sluga. Kako tudi ne? Kajti ves Pariz je oboževal pevko po božji volji, slavno igralko La Paili, ki je slovela kot ena izmed najlepših žensk na svetu.

Točno ob 9. uri vstopi gospod Lerond, ravnatelj opere v Favartovi ulici, v svoj kabinet in ukaže došlemu slugi:

«Ko pride gospod Lysor, ga spustite nemudoma k meni. Tudi gospodični Paili ne dajte čakati in jo takoj pripeljite v moj kabinet!»

Gospod Lerond sede za mizo in začne pregledovati došlo pošto. Po večini so brezpomembna pisma, ki jih strga in vrže v koš, druga pa zaznamuje z modrim svinčnikom in shrani: Čez kakih pet minut ga prekine pri tem delu sluga, ki javi gospoda Lysorja.

Octave Lysor je v zadnjih šestih mesecih zaslovel kot eden najboljših pariških glasbenikov in postal idol razvajenega pariškega občinstva: Ime sta mu pridobila dva sijajno uspela koncerta: v milanski «Scali» in v bruseljskem «Théâtre de la Monnaie». Zadnje čase je začel pisati opero na libretto prezgodaj umrlega Edmonda Rostanda, kateri so poznavalec obetali velikanski uspeh. Bil ni star niti trideset let in bil vzor moške lepote, poleg tega zelo naobrazen in razumen. Niti najnepriljubnejši kritiki mu niso odrekli genijalnosti. Splošno so ga nazivali «francoskega Wagnerja», s čemer so opozarjali na obsežnost njegovega duha bolj ko na kakovost njegove umetnosti, kajti njegova muzika je bila povsem samonikla in ni v ničemer sličila oni velikega Nemca iz Bayreutha.

Pred letom se je pojavila na pariškem nebu gledališke umetnosti zvezda, ki je zatemnila vse druge. Slučajno se je oglasila pri gospodu Lerond, ki je odkril v njej neizmeren talent, nič manjši v igranju kakor v petju: bila je mlada Francozinja pariškega očeta in florentinske matere, ki je navedla kot svoje ime Laurence Paili. Tri mesece kasneje je «Paili» poznal in občudoval že ves Pariz.

Trikrat je nastopila v «Opéra Comique» pa so jo že slavili kot boginjo. Kako tudi ne? Njen glas je bil kristalno čist, igranja je dovršeno, brezhibno, in bila je razkošno krasna ženska, temnopoltka mamljive lepote, njeno Dianino telo je bilo gibko, polno, a vendar vitko. Ljudska govornica, ki hoče vedno vse najboljše vedeti, je povzdigovala njeno deviško čistost. To pot so ljudje imeli prav.

Zivela je — bela vestalka — skupaj s svojo materjo, ki je bila pametna in preudarna ženska in dobra gospodinja. Za svojo potrebo je imela kuharico in dve sobarici: italijanski šofer, ki ga je mati pripeljala seboj iz Italije, je bil kakor faktotum, poraben za vse. Kot igralka je živela prav tako čednostno, preprosto in srečno kakor katerosibodi še nepokvarjeno dekle meščanskega stanu. Oče se ji je pred nekaj leti z avtom smrtno ponesrečil in ji zapustil toliko premoženja, da je bila preskrbljena za vse življenje. «Priatelj» ni imela in jih ni hotela nikdar imeti. To je bil tudi eden izmed vzrokov, da so ji šaljivi listi nadeli ime «Vestalka iz Favartove ulice». To pa ni bil njen edini primerek. Včasih so jo nazivali «preeladko Diano» ali pa «deviško zvezdo». Vsi pa, šaljivi in resni, vsi, ki so jo vsaj enkrat videli,

so bili polni občudovanja, odkritega in globokega občudovanja njene umetnosti, pa tudi nje same.

«Dobro jutro, gospod ravnatelj,» pozdravi Octave Lysor ter odloži povrnik na stol. «Bal sem se že, da bom zadnji.»

«Boga mi,» se zasmeje Lerond in stisne došlec roko, «trenutek pred vašim prihodom sem se mislil, da boste zadnji. Kajti naša divja je točna kakor ura. Zato se mi zdi čudno, kje danes hodi. Zmenili smo se ob devetih, zdaj je pa že šest minut čez. Počakajva še nekaj časa, potem pa greva skupaj na zajtrk; vam je prav tako, gospod komponist?»

«Kakor želite, gospod ravnatelj!»

«Dobro. Imate dosti časa?»

«Če bi ga ne imel, bi si ga pa vzeli.»

«Seveda! Saj se ne nudi vsak dan prilika zajtrkovati z gospodično Paili! Po zajtrku imava še dovolj časa do kosila in popoldne do petih, da urediva najine zadeve. — Gospodične Laurence če dva dni ni na izpregled. No, ona drži besedo in prepričan sem, da je že naštudirala vašo opero. Tako upam, da se še danes zmenimo o vseh podrobnostih, jutri pa gre «Carmélite» že lahko na oder. Kaka škoda, da je Rostand mrtev! Danes bi zajtrkoval z nami in jaz bi bil nadvse ponosen na svoje tri slavne goste: Paili, Edmond Rostand in Octave Lysor!»

«Četrtega ste pozabili,» pripomni smehljaje komponist, «gospo Lerond...»

«Res je,» odvrne pomenljivo ravnatelj, «moja lepa, nadarjena in razumna žena ne bi bila baš nevredna take družbe. Na žalost je odpotovala za nekaj časa k svojim staršem, ki sta jo nujno želela videti... ne, ne, nič hudega, v par dneh se vrne... Zajtrkovali bomo pač mi trije sami, vi, Laurence in jaz... Telefon!... Kaj, četrta na deset že? Menda vendar ne naša diva...»

Gospod Lerond aname slušalo in z nekoliko tišjim glasom vpraša v telefon:

«Halo! halo!... da, tukaj ravnatelj... kdo tam?...»

«Gospa Paili?... Da, čakam jo že...»

Ravnatelj se okrene k Lysorju ter nemirno zamrmra:

«Kaj se ji je neki pripetilo?...»

Toda takoj se obrne zopet k telefonu in z lahnim nasmeškom odgovarja:

«Da, govorimo!... Jaz sem, da, draga gospa... moj poklon... o, prav dobro razumem...»

«Halo! Ne razumem... Kako pravi?...»

«Nemogoče!...»

«Ne, ne! Nisem je videl... Gospod Lysor je tu in jo čaka kakor jaz...»

«Kaaaj?...»

«Ne, ne, vi vidite strahove...»

«Da prideva k vam?...»

«Oba?...»

«Prav. Takoj prideva!... Da!... da!...»

Pri vsakem odgovoru je gospod Lerond izpreminjal svoj glas, obraz in vedenje. Gospodu Lysorju, ki ga je pozorno in vedno bolj začudeno motril, se je zdel sprva presenečen, nato zmeden, potem nemiren in nazadnje ves preplašen.

Ko izgovori drugič «da!», obesi slušalo mehanično nazaj in bled ter razburjen kakor je bil, plane kvišku ter zavpije z zamolklim glasom:

«Brž, brž! prijatelj moj dragi!... Mudi se! Imate svoj avto spodaj?»

«Da!...»

«Zuriva se!»

«Oprostite, kaj pa je vendar...?»

se ojuhači mladi umetnik ter si ogrne povojnik.

«Ko bi jaz vedel!... Med vožnjo vam povem, kar vem; malo je tega...»

bože, moje rokavice! A, jih že imam. Pojdiva...»

V avtomobilu, ki je drvel z blazno naglico po Lafontainski ulici proti Autenilu, kjer je stanovala la Paili, pove gospod Lerond na kratko:

«Včeraj zvečer je Laurence izginila. Njena mati, pametna ženska sicer, je vsa obupana... Več tudi sam ne vem...»

«Kako se je neki moglo to zgoditi?», se čudi komponist.

«Prav toliko vem kakor vi!... Pri telefonu nisem ničesar zvedel...»

Preklinjala sta Lafontainsko ulico, da nima konca, tako dolga se jima je zdela vožnja.

Končno se avto ustavi.

«Pojdite z menoj!» povabi gospod Lerond komponista.

Octave Lysor še ni bil nikdar pri Paili na domu, in je do tedaj le enkrat samkrat govoril z njo, to je bilo pred tednom dni v kabinetu ravnatelja «Opéra Comique». Vendar se odzove povabilu.

V tretjem nadstropju... Pozvonila... Hišna, vsa zbegana, objokanih oči... Hodnik... Sprejemni salon... Minuta čakanja...

In vstopi lepa žena kakih petinštiridesetih let, rujavih las, preprosto oblečena, v obeh ji je tuga, obraz miren.

«Octave Lysor... Gospa Paili» predstavi gospod Lerond in brez ovinkov nadaljuje:

«Oprostite, draga gospa... saj ste vi govorili pri telefonu, ne?... Torej nisem zblaznel?... Gospodična Laurence...»

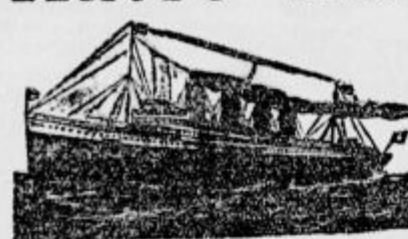
Gospa povabi gosta, naj se-le-ta in pravi s stisnjenim glasom: a mirno kretnjo:

«Strašno sem obupana... ne vem, kaj naj storim... Upala sem, da mi bosta vidva kaj svetovala... Naj vama torej povem...»

Ze štiri dni se mi je zdela nekak žalostna in razburjena... iz njenih oči, ki jim tako dobro poznam vsak izraz, ji je sijala nekaka bojazan... Izpraševala sem jo, kaj ji je, pa nisem dobila nikdar pravega odgovora:

Cie. Gle. Transatlantique
Francoska linija

Havre-New York

Najkrajša vožnja v Ameriko
čez JERSEY in na BUENOS
HAVRE 3 1/2 dni, LAURENCE
NEW YORK pa samo 6 dni.
Glavno zastopstvo:
Slovenska banka, d. d., Zagreb.
Vozne listke in tosađevna po-
jasnila daje
zastopnik Ivan Kraker
Ljubljana, Kolodvorska ul. 41

Prostovoljna javna
dražba parne žage.

Valed družinskih razmer se na javni dražbi prodaja zemljišče vl. št. 895 kat. obč. Selo in na tem stoječa novo zgrajena hišica, s vsemi za rezanje in obdelovanje lesa potrebnimi stroji in orodjem opremljena

parna žaga
v Bodešah pri Bledu.

Parna žaga obstoji iz: stacionarne lokomotive 26/35 HP.; polnojarmenika, širina okvirja 550 mm; krošne 18 m dolge žage; stroja za stancanje; dalje je jarmena, rezervne žage za polnojarmenik in orodja, kompletne transmisije, kompletne električne naprave za razsvetljavo.

Starba parne žage je zgrajena deloma iz betona, deloma iz opeke z zidanimi stanovanjskimi prostori. Poleg žage je vrt in njiva.

Dražba se vrši dne 10. oktobra 1923. ob 11. uri dopoldne na licu mesta.

Okolica je bogata na lesu, v obližju so veliki drvašni gozdovi.

Najnižja ponudba mora znašati 750.000 Din. Kot kavicjo je takoj položiti 10 %, najnižje ponudbe, ostanek je plačati v 14 dneh, oziroma po dogovoru.

Od stroškov nosi zadržatelj procentno (prenosno) pristojbino in stroške pogodbe.

Bodešče pri Bledu, dne 20. septembra 1923.

Franc Fajfar, lastnik parne žage.

Naznanilo.

Slavnemu p. n. občinstvu in mojim dosedanjim cenjenim gostom najljubljenejši sporočam, da sem prevzel od svojih staršev dobro poznano staro

gostilno „pri Krčonu“
na Tržaški cesti št. 5.

Skrbel bom, da svoje cenj. goste zadovoljim in po-
strežem z najboljšo kuhinjo in prvovrstnim vinom, ka-
tero točim po zelo nizkih cenah.

Se priporočam za obilen obisk

z odličnim spoštovanjem

Viktor Bizjak, gostilničar.

Sodarstvo Pichler
Maribor, Franciškanska cesta 11

poleg merolzkusnega urada

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča
dela, kakor tudi vsakovrstne nove in stare
sode po najnižjih cenah.

KOLIZEJ - Oprema stanovanj

družba z o. z.

Ljubljana, Gosposvetska cesta 13

(prej Brata Sever)

priporoča

bogato izbero pohištva

od navadnega do najfinejšega, prevzame vsa na-
ročila, tudi za celotno opremo stanovanj.

Zaloga vseh vrst modrocev in drugih tapetnih del.

Theodolite, tachymetre, nivelacijske instrumente, planimetre, pantografe, nivelacijske in trasirne letve, merilne trakove, libele, logaritmična raču-
nala, šablone za pisma, trikotila, prizmatična in druga precizna merila;
risalno orodje, risalne stole, aparate za svetli tisk, svetlobne, prozorne
in druge tehniške papirje ima stalno v zalogi

Viljem Sequardt

delavnica za precizno mehaniko

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 4 (na dvorišču).

Vsa v to stroko spadajoča popravila se izvršujejo točno in solidno.

IVAN ZAKOTNIK LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 46

Telefon št. 379 mestni tesarski mojster Telefon št. 379

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrešja za
palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla,
stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje l. t. d.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

Parna žaga. Tovarna furnirja.

Naročajte, čitajte in razširjajte
dnevnik „JUTRO“!

Prometni zavod za premog

d. d.
v Ljubljani

prodaja

115

premog

iz slovenskih premogovnikov

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah
premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za
industrijska podjetja in razpečava na debelo

inozemski premog in koks

vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča posebno
prvovrstni češkoslovaški in angleški koks za livarne
in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog
in brikete.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG, D. D., V LJUBLJANI,
Miklošičeva cesta št. 15/II.

Oglasi v „JUTRU“ imajo najboljši uspeh

ARKO Liqueur Triple Sec

